

ประสบการณ์นักศึกษาพยาบาลในการเรียนรู้รายวิชาปฏิบัติการพยาบาลผู้สูงอายุ
แบบบูรณาการการเรียนการสอนกับการบริการวิชาการสู่สังคม
Student Nurses Experiences in Gerontology Nursing Practicum by
Integrating Teaching and Learning with Academic Services

พยอม ถิ่นอ่อน^{1*}, กัญญณพัชญ์ ศรีทอง¹, ถาวร ล่อกา² และ ดุจเดือน เขียวเหลือง³
Payom Thinuan^{1*}, Kannapatch Srithong¹, Thaworn Lorga²
and Dujduean Khiaolueang³

วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนีนครลำปาง, คณะพยาบาลศาสตร์ สถาบันพระบรมราชชนก, กระทรวงสาธารณสุข^{1*},
สำนักวิชาพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง², วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนีนครอุดรดิตถ์,
คณะพยาบาลศาสตร์ สถาบันพระบรมราชชนก, กระทรวงสาธารณสุข³
Boromarajonani College of Nursing, Nakhon Lampang, Faculty of Nursing, Praboromarajchanok Insititute,
Ministry of Public Health^{1*}, Mae fah Luang University, School of Nursing², Boromarajonani College
of Nursing, Uttaradit, Faculty of Nursing, Praboromarajchanok Insititute, Ministry of Public Health³

(Received January 27, 2022; Revised: June 06, 2022; Accepted: June 08, 2022)

บทคัดย่อ

การวิจัยเชิงคุณภาพนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาประสบการณ์การเรียนรู้รายวิชาปฏิบัติการพยาบาลผู้สูงอายุแบบบูรณาการการเรียนการสอนกับการบริการวิชาการสู่สังคม ทำการศึกษาในนักศึกษาพยาบาลศาสตร์ชั้นปีที่ 3 จำนวน 40 คน ผู้ให้ข้อมูลหลักเป็น นักศึกษาหญิงและชายที่ฝึกปฏิบัติรายวิชาปฏิบัติการพยาบาลผู้สูงอายุครบตามระยะเวลาการฝึก 3 สัปดาห์ ทำการสนทนากลุ่ม สัมภาษณ์เชิงลึก สังเกต การจดบันทึกและใช้ข้อมูลการสะท้อนคิด หลังเสร็จสิ้นการฝึก 2 สัปดาห์ วิเคราะห์ข้อมูลแบบแก่นสาระ ผลการวิจัยพบว่า

ประสบการณ์นักศึกษาพยาบาลในการเรียนรู้รายวิชาปฏิบัติการพยาบาลผู้สูงอายุโดยบูรณาการการเรียนการสอนกับการบริการวิชาการมีดังนี้ 1) การเอาชนะความท้าทาย ได้แก่ อุปสรรคการเรียนรู้ และท้อแท้ไม่ถอย 2) ทดลองหาวิธีอื่น ๆ 3) เห็นการเปลี่ยนแปลง ประสบการณ์การเรียนรู้แบบบูรณาการการเรียนการสอนกับการบริการวิชาการทำให้เกิดบทเรียนที่นำไปสู่การสร้างคุณค่าในตนเองของนักศึกษาเพื่อการดูแลผู้สูงอายุ

ข้อเสนอแนะประสบการณ์การเรียนรู้นำไปสู่การพัฒนาจัดการเรียนรู้แก่ผู้เรียนในภาคปฏิบัติที่เน้นการบูรณาการการเรียนรู้ การใช้กิจกรรมการเรียนรู้ที่หลากหลาย การเรียนรู้ด้วยตนเองจะทำให้เกิดการเรียนรู้และการสร้างคุณค่าในตนเอง

คำสำคัญ: ประสบการณ์, นักศึกษาพยาบาล, การเรียนรู้ด้วยการบริการวิชาการ

*ผู้ให้การติดต่อ (Corresponding E-mail: payom.t@mail.bcnlp.ac.th เบอร์โทรศัพท์: 095-8269964)

Abstract

This qualitative research aimed to explore experiences of nursing students with integrated service-based learning in gerontological nursing course. The participants were 40 third year nursing students enrolled in a three-week gerontological nursing practicum. Focus group discussions, in-depth interviews, and reflection record were conducted at two weeks after course completion.

A thematic was performed. Three themes represented nursing students' experiences with integrated service-based learning: overcoming the challenges, exploring alternatives, and transforming oneself towards better care of the older persons.

We recommend integrated service-based learning using active learning and diverse activities to transform students' experiences.

Keywords: Experience, Nursing Students, Service-Based Learning

บทนำ

กระบวนการจัดการเรียนการสอนทางการพยาบาลในอดีตเน้นการสอนการบรรยายในภาคทฤษฎี การอภิปราย และสาธิต ที่มุ่งเน้นสาระการเรียนรู้มากกว่าการพัฒนาทักษะการคิดขั้นสูง ปัจจุบันการศึกษาพยาบาลมีการปรับปรุง โครงสร้างหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอนเพื่อให้ผู้เรียนมีคุณภาพในการดูแลผู้ป่วยเป็นองค์รวม มีเป้าหมายที่เน้นการเรียนรู้ด้วยตนเอง และการเรียนรู้แบบผู้ใหญ่ (Robinder, 2012) เนื่องจากการปฏิบัติงานวิชาชีพพยาบาลนั้นต้องมีทักษะการคิดวิเคราะห์เพื่อสามารถปฏิบัติการพยาบาลตามหลักฐานเชิงประจักษ์ ดังนั้นการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ของพยาบาล จึงเน้นการปฏิบัติงานในชีวิตจริงที่มีมุมมองด้านจิตวิทยา ด้านความเชื่อ และด้านพฤติกรรม ลดวิธีการสอนจากเน้นในเนื้อหาการสอนให้น้อยลง เพิ่มการเรียนรู้ให้มากขึ้น (Teach Less, Learn More) และมุ่งผลลัพธ์ (Outcome-based Education) จะนำไปสู่การจัดการศึกษาด้านสุขภาพ ที่พัฒนาทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณในการแก้ปัญหาการตัดสินใจทางคลินิกที่มุ่งสู่การปฏิบัติที่มีคุณภาพ (Sirisupalak, 2013)

วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนีนครลำปาง หลักสูตรพยาบาลศาสตรบัณฑิต รายวิชาปฏิบัติการพยาบาลผู้สูงอายุเป็นหนึ่งในรายวิชาที่มุ่งเน้น ให้ผู้เรียนผลลัพธ์การเรียนรู้ มีระเบียบวินัย รับผิดชอบในหน้าที่ ปฏิบัติการพยาบาลตามจรรยาบรรณวิชาชีพ สามารถเชื่อมโยงความรู้สู่การปฏิบัติการพยาบาล มีกระบวนการคิดอย่างมีวิจารณญาณ แก้ไขปัญหาอย่างสร้างสรรค์ มีประสิทธิภาพ ทำงานเป็นทีม วิเคราะห์และนำเสนอข้อมูลสื่อสารได้อย่างมีประสิทธิภาพซึ่งกระบวนการออกแบบการสอนภาคปฏิบัติที่มุ่งสู่ความสำเร็จนั้นประกอบด้วยปัจจัยหลายด้าน โดยการออกแบบการเรียนรู้ การวัดผลลัพธ์การเรียนรู้ และการวัดและประเมินผล (Yongwanakorn, 2015) เป็นปัจจัยที่มีความสำคัญยิ่ง ดังนั้นผู้สอนจึงเชื่อว่าการบูรณาการกระบวนการเรียนรู้ด้วยการบริการวิชาการสู่สังคมกับการเรียนการสอนภาคปฏิบัติ ภายใต้การบูรณาการการเรียนรู้ เน้นการฝึกทักษะความเป็นสากลโดยใช้การมีส่วนร่วมกับชุมชน ส่งเสริมความเข้าใจระหว่างบุคคล โดยใช้กิจกรรมเป็นฐาน (Activity-based Learning) ที่มุ่งผลลัพธ์ โดยผู้สอนเป็นผู้กำหนดผลลัพธ์ ให้ผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง (Student-centered) สามารถให้การพยาบาลผู้สูงอายุตามระยะการเจ็บป่วย โดยการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ตามสภาพปัญหาผู้สูงอายุ เน้นการเรียนรู้โดยลงมือปฏิบัติ (Activity-based Learning) ใช้เทคนิคเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมกลุ่ม (Group-Based Learning) และกระบวนการสืบเสาะหาความรู้ (Inquiry-Based Learning) ผู้เรียนจะเกิดทักษะตามผลลัพธ์การเรียนรู้ที่กำหนดและ เป็นการเรียนรู้จากสถานการณ์จริง (Authentic Learning) จากผู้สูงอายุที่มีการเจ็บป่วยในระยะต่าง ๆ เพื่อให้ผู้เรียนนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้ (Pittard, 2010) และส่งเสริมผู้เรียนค้นหาความต้องการของผู้สูงอายุ การวางแผนกิจกรรมและการลงมือปฏิบัติการพยาบาลที่เหมาะสมสำหรับผู้สูงอายุในหน่วยฝึกปฏิบัติ การเรียนรู้แบบบูรณาการทั้งการบูรณาการวิธีการสอนร่วมกับการบูรณาการกิจกรรมการบริการวิชาการสู่สังคมกับการฝึกปฏิบัติ จะช่วยให้ผู้เรียนได้รับความรู้ทางวิชาการ เกิดทักษะการทำงาน การพัฒนาบุคลิกภาพ (Wiriawit, 2018) การคิดวิเคราะห์ มีทักษะความเป็นผู้นำ

สื่อสารและการทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ (Nijanet, 2015) นอกจากนี้การเรียนรู้แบบบูรณาการ (Integrated Learning Management) ช่วยให้ผู้เรียนเชื่อมโยงเนื้อหาความรู้ที่เกี่ยวข้องจากศาสตร์ในรายวิชาเดียวกันหรือรายวิชาอื่น ๆ มาใช้ในการจัดการเรียนรู้ เพราะเป็นการเรียนรู้ตามความสนใจของตนเอง ผู้เรียนสามารถนำความคิดรวบยอดของศาสตร์ ทักษะ และเจตคติมาใช้ในการชีวิตจริงได้ (Jeong & McMillan, 2015)

การบูรณาการการเรียนรู้ครั้งนี้ใช้การจัดการเรียนการสอน 3 ลักษณะ คือการเรียนรู้ด้วยตนเอง (Learning by doing) (Sastrapruet, 2017) การเรียนรู้แบบกิจกรรมเป็นฐาน และการเรียนรู้โดยการสืบเสาะ ที่เน้นประสบการณ์หลากหลายใช้เป็นกลยุทธ์หนึ่งของจัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาผู้เรียน ให้เกิดสมรรถนะเป็นไปตามผลลัพธ์การเรียนรู้ที่คาดหวัง โดยมีผู้สอนเป็นผู้ช่วยเหลือ (Kanyaprasit, 2015) การพัฒนาการจัดการเรียนการสอนของวิทยาลัยฯ ภาคการศึกษาที่ 2/2563 รายวิชาปฏิบัติการพยาบาลผู้สูงอายุ เป็นรายวิชาหนึ่งที่มีเป้าหมายให้นักศึกษามีความรู้และทักษะปฏิบัติการพยาบาล การออกแบบการสอนจึงนำการบูรณาการการเรียนการสอนกับการบริการวิชาการสู่สังคมมาใช้ในการพัฒนาผู้เรียนให้มีผลลัพธ์การเรียนรู้ที่คาดหวัง เริ่มจากการบูรณาการวิธีการสอนแบบบูรณาการโดยใช้การจัดการเรียนการสอน 4 ขั้นตอนร่วมกับบูรณาการการเรียนการสอนสู่การบริการวิชาการสู่สังคม มีวิธีการดังนี้ 1) กำหนดประสบการณ์ขณะฝึกปฏิบัติโดยใช้การเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมเป็นฐาน มอบหมายให้ผู้เรียนสร้างสรรค์กิจกรรมที่ส่งเสริมสุขภาพผู้สูงอายุ ผู้สอนให้ผู้เรียนสำรวจค้นหา (Exploratory) ความรู้ที่เกี่ยวข้องในการพยาบาลผู้สูงอายุตามระยะการเจ็บป่วย และสร้างสรรค์กิจกรรม (Constructive) จากการศึกษาค้นคว้าและประสบการณ์ตนเอง และนำเสนอ (Expressional) กิจกรรมที่สร้างสรรค์สู่การปฏิบัติร่วมกับผู้สอน (Maneeewan, Thinuan & Intharacha, 2017) 2) จัดการเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมกลุ่ม ที่มีสมาชิกกลุ่มแสดงบทบาททั้งผู้นำผู้ตามเสริมสร้างกระบวนการทำงานเป็นทีม ให้มีการตัดสินใจและการติดต่อสื่อสารร่วมกัน (Parmelee, Michaelson & Cook, 2012) สร้างช่องทางการติดต่อโดยร่วมกันโดยใช้เทคโนโลยี และกำหนดเวลาเพื่อรวมกลุ่มขณะฝึกปฏิบัติให้ผู้เรียนบริหารจัดการกลุ่มโดยอิสระนอกเวลาฝึกปฏิบัติ 3) จัดการเรียนรู้โดยใช้การสืบเสาะความรู้ (Burgh & Nichols, 2012) โดยการประเมินผู้สูงอายุเป็นรายกลุ่มและให้ผู้เรียนเลือกประเด็นที่ตนเองสนใจมานำเสนอ (Engage) เมื่อนำเสนอประเด็นให้ผู้เรียนสำรวจและค้นหา (Explore) กิจกรรมส่งเสริมสุขภาพและสนทนากัน ที่จะนำมาใช้กับผู้สูงอายุตามประเด็นที่สนใจ ให้ผู้เรียนค้นคว้าอธิบายความคิดรวบยอดและกิจกรรมที่ค้นหาร่วมกับสมาชิกกลุ่ม (Explain) และนำกิจกรรมที่คิดค้นมาลองใช้ขยายสู่การปฏิบัติ (Elaborate) ประเมินผล (Evaluation) และ 4) การสะท้อนคิด (Reflection) (Bubnys, 2019) ให้ผู้เรียนเขียนสะท้อนความรู้จากการเรียนรู้อาจจากการลงมือปฏิบัติการพยาบาลและการวางแผนกิจกรรม จากความรู้สู่การปฏิบัติโดยสะท้อนคิดอย่างไตร่ตรองความรู้จากประสบการณ์ที่ได้รับรายสัปดาห์ และ 5) ฝึกปฏิบัติการบูรณาการการเรียนการสอนกับการบริการวิชาการสู่สังคม

แหล่งฝึกปฏิบัติคือโรงพยาบาลระดับตติยภูมิที่ดูแลผู้สูงอายุที่มีการเจ็บป่วยระยะเฉียบพลัน (Acute Care) เช่น ภาวะหลังล้มเฉียบพลัน ภาวะฉุกเฉินจากการหกล้มและกระดูกหัก ภาวะแทรกซ้อนก่อนและหลังผ่าตัด เป็นต้น แหล่งฝึกปฏิบัติศูนย์พัฒนาการจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุ เป็นสถานที่ที่มีผู้สูงอายุพักประจำทั้งชายและหญิง มีผู้สูงอายุที่สุขภาพดี (Healthy Aging) มีปัญหาสุขภาพที่เกิดจากความชรา (Geriatric Syndrome) ได้แก่ สมอเสื่อมนอนไม่หลับ กลั้นปัสสาวะไม่อยู่ การได้ยินและการสื่อสารบกพร่อง ซึมเศร้า สับสนเฉียบพลัน มีภาวะเปราะบาง ปัญหาการเคลื่อนไหว เป็นต้น และแหล่งฝึกปฏิบัติศูนย์ส่งเสริมสุขภาพผู้สูงอายุ เป็นศูนย์รวมการส่งเสริมสุขภาพ ที่มีสมาชิกคือผู้สูงอายุที่ช่วยเหลือตัวเองได้ มาร่วมกิจกรรมสัปดาห์ละ 100-150 คน กิจกรรมที่ผู้เรียนต้องวางแผน ได้แก่ การบริการวิชาการสู่สังคม เช่น การให้ความรู้การป้องกันการหกล้ม กิจกรรมส่งเสริมสุขภาพกายและจิต การส่งเสริมการออกกำลังกาย การประเมินร่างกายโดยใช้เครื่องวัดส่วนประกอบร่างกาย เป็นต้น กระบวนการเรียนภาคปฏิบัติ ผู้สอนมอบหมายการดูแลผู้สูงอายุเป็นรายบุคคล และรายกลุ่ม ให้ค้นหาปัญหาและความต้องการของผู้สูงอายุ โดยใช้การประเมินผู้สูงอายุแบบครอบคลุม (Comprehensive Geriatric Assessment) วางแผนการดูแล ติดตาม ประเมินผลการพยาบาลรายบุคคล และจัดกิจกรรมส่งเสริมสุขภาพผู้สูงอายุรายกลุ่ม โดยให้ผู้เรียนค้นคว้า ประชุมกลุ่ม วางแผนการทำงานร่วมกันก่อนการลงมือปฏิบัติ จากนั้นติดตามสรุปผลดำเนินกิจกรรมและสะท้อนคิดสิ่งที่ผู้เรียนได้เรียนรู้ในทุกสัปดาห์ตามผลลัพธ์การเรียนรู้ที่เกิดขึ้นจากนอกห้องเรียน โดยใช้ประสบการณ์ของผู้เรียนในการฝึกปฏิบัติ

มาอธิบายสิ่งที่เกิดขึ้น ให้ประสบการณ์เป็นตัวสะท้อนการเรียนรู้ (Creswell, 2012) ประสบการณ์การเรียนรู้ สามารถนำมาสู่การพัฒนาผู้เรียนได้ การศึกษาวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาประสบการณ์นักศึกษาพยาบาลในการเรียนรู้รายวิชาปฏิบัติการพยาบาลผู้สูงอายุและบูรณาการเรียนการสอนกับการบริการวิชาการสู่สังคม ในมุมมองของผู้เรียน เพื่อนำข้อค้นพบไปพัฒนาการออกแบบการเรียนการสอนต่อไป

วัตถุประสงค์วิจัย

เพื่อศึกษาประสบการณ์การเรียนรู้รายวิชาปฏิบัติการพยาบาลผู้สูงอายุในนักศึกษาพยาบาลศาสตร์ชั้นปีที่ 3 วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี นครลำปาง

ระเบียบวิธีวิจัย

การศึกษานี้เป็นกระบวนการวิจัยเชิงคุณภาพ เก็บรวบรวมข้อมูลโดย การสนทนากลุ่ม (Focus Group Interview) สัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) การสังเกต (Observing) จดบันทึก (Recording) (Creswell, 2012) และใช้ข้อมูลการสะท้อนคิด (Reflection) (Bubnys, 2019) โดยมีขอบเขตวิจัยด้านเนื้อหา คือ การศึกษาประสบการณ์การเรียนรู้รายวิชาปฏิบัติการพยาบาลผู้สูงอายุในนักศึกษาพยาบาลศาสตร์ชั้นปีที่ 3 วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี นครลำปาง

ผู้ให้ข้อมูล

ประชากร คือนักศึกษาพยาบาลศาสตร์ชั้นปีที่ 3 วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี นครลำปาง จำนวน 158 คน ผู้ให้ข้อมูลหลักคือ คือนักศึกษาพยาบาลชั้นปีที่ 3 ที่ผ่านฝึกปฏิบัติรายวิชาปฏิบัติการพยาบาลผู้สูงอายุ สุ่มเลือกผู้ให้ข้อมูลแบบเจาะจง (Purposive Sampling) (Creswell, 2012) แบ่งเป็น 5 กลุ่ม ๆ ละ 8 คน (ทั้งหมด 40 คน) สัมภาษณ์เชิงลึก จำนวน 15 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง (Semi-structure interview) ในประเด็น 1) ความคิดเห็นต่อการเรียนวิชาการพยาบาลผู้สูงอายุภาคปฏิบัติเป็นอย่างไร 2) การจัดการเรียนการสอนภาคปฏิบัติในพื้นที่ฝึกปฏิบัติเป็นอย่างไร 3) อะไรคือสิ่งที่เรียนรู้จากการฝึกภาคปฏิบัติ 4) นักศึกษาจะนำสิ่งเรียนรู้ไปใช้ประโยชน์ในวิชาชีพพยาบาลอย่างไร 5) ควรมีการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนภาคปฏิบัติให้เกิดการเรียนรู้ในการพยาบาลผู้สูงอายุอย่างไร

การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

เครื่องมือคำถามปลายเปิดพัฒนาโดยคณะผู้วิจัยผ่านการตรวจสอบความสอดคล้องข้อคำถามกับวัตถุประสงค์การวิจัยจากอาจารย์พยาบาลสาขาวิชาการพยาบาลผู้สูงอายุ 2 ท่าน (ในสถาบันและนอกสถาบัน) สาขาการพยาบาลผู้ใหญ่ 1 ท่าน (นอกสถาบัน) นำข้อคำถามจากข้อเสนอแนะ มาทดลองสัมภาษณ์นักศึกษา 2 คน และการสนทนากลุ่ม 1 ครั้ง ทำการถอดเทปการใช้คำถามเก็บข้อมูลครั้งแรกและปรับข้อคำถามให้ครอบคลุมร่วมกับผู้เชี่ยวชาญและใช้เป็นเครื่องมือในการเก็บข้อมูล ตรวจสอบความสอดคล้องของคำถามโดยผู้ทรงคุณวุฒิ 3 ท่านอีกครั้ง มีข้อเสนอแนะตรงกันคือเครื่องมือที่ใช้ศึกษามีการกำหนดแนวคำถาม (Guidelines) ปลายเปิดสั้นๆ มีลักษณะคำถามหลัก (The Central Question) ครอบคลุมและสามารถเปิดมุมมองสิ่งที่ต้องการศึกษาได้และคำถามไม่มากเกินไป (Creswell, 2012)

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การสนทนากลุ่มกับผู้ให้ข้อมูลหลัก จำนวน 5 กลุ่ม ๆ ละ 8 คน ใช้เวลาการสนทนากลุ่มละ 1 ชั่วโมง สัมภาษณ์เชิงลึก 15 ราย ๆ ละ 30 นาที จนได้ข้อมูลที่อิ่มตัว ทำการจดบันทึกและสังเกตโดยผู้สังเกตการณ์ ร่วมกับการใช้ข้อมูลการเขียนสะท้อนคิดสิ่งที่เรียนรู้หลังเสร็จสิ้นการฝึกภาคปฏิบัติ เก็บรวบรวมข้อมูลระหว่าง เดือน กันยายน ถึง พฤศจิกายน 2563

การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

ใช้การตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า (Triangulation) คือ ด้านผู้วิจัย (Investigator Triangulation) โดยการเปลี่ยนผู้สังเกตการณ์และผู้จัดบันทึก และด้านการรวบรวมข้อมูล (Methodological Triangulation) โดยใช้การตรวจสอบและเก็บข้อมูลจากแหล่งข้อมูลหลากหลาย ได้แก่ การสัมภาษณ์ สังเกต จดบันทึกและการสะท้อนคิด

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลใช้ Thematic analysis โดยให้ความสำคัญกับเนื้อหาของข้อความที่เป็นรหัสข้อมูลที่ค้นพบและสร้างการจัดกลุ่มข้อมูลเปรียบเทียบออกมาเป็นประเด็นที่สัมพันธ์กับหมวดหมู่ข้อมูลกลุ่มเดียวกัน (Riessman, 2005) ตัวอย่างการวิเคราะห์ดังตาราง 1

ตาราง 1 การวิเคราะห์ Thematic Analysis

ข้อความ (Coded)	จัดหมวดหมู่ (Coded Category)	ประเด็น (Theme)
แรก ๆ รู้สึกว่ายาก ไม่เข้าใจผู้สูงอายุว่าจะเอาอะไร โดยเฉพาะ คุณยายที่อายุ 102 ปี ต้องตอบคำถามซ้ำ ๆ เดิมทุกวัน ครั้งแรกที่เจอไม่รู้จะเริ่มหรือสนทนาเรื่องอะไร การประสานกิจกรรมกับกลุ่มใหญ่บางทีก็ลำบาก ตัวใหญ่มาก หนูพลิกไม่ไหวคุณตาเป็นอัมพาตครึ่งซีก	อุปสรรคการเรียนรู้	การเอาชนะ ความท้าทาย
บางครั้งแทบร้องไห้ หนูตั้งใจทำแต่ไม่รู้ว่าคุณยายจะเอาอะไร เกือบไม่ไหว ยายไม่พูดกับหนู หันหลังให้ บางคนฟัง เหมือนเข้าใจเรา แต่ท่านไม่เข้าใจบางทีก็เหนื่อย แต่กิจกรรมให้ท่านยิ้มมีความสุขหนูก็ดีใจ	ท้อแต่ไม่ถอย	
ขอคำแนะนำ เปลี่ยนกิจกรรม และสังเกตผู้สูงอายุ ปรึกษาพี่พยาบาล พี่เลี้ยง ประชุมปรึกษากันในกลุ่ม หนูลองใช้โทรศัพท์และคลิปให้ท่านดูตั้งใจและสนใจมาก สอบถามเพื่อนผู้สูงอายุ บางทีก็เอาไปนั่งล้อเข็น เดินเล่น	ทดลองหาวิธีอื่น ๆ	ทดลองหาวิธีอื่น
ถ้าย้อนเวลาได้จะทำให้คุณตาของหนู จากหน้ามือเป็นหลัง ไม่อยากกลับไปวิทยาลัยอยากจะช่วยดูแลท่าน	มองเห็นการเปลี่ยนแปลง	เห็นการเปลี่ยนแปลง

จริยธรรมวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ได้รับการอนุมัติจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ จากคณะกรรมการการวิจัยในมนุษย์ วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนีนครลำปาง (หมายเลขโครงการ E2563-059) ลงวันที่ 26 ธันวาคม 2562

ผลการวิจัย

ประสบการณ์นักศึกษาพยาบาลในการเรียนรู้รายวิชาปฏิบัติการพยาบาลผู้สูงอายุแบบบูรณาการการเรียนการสอนกับการบริการวิชาการสู่สังคม วิเคราะห์ออกเป็น 3 ประเด็นหลัก ดังนี้ 1) การเอาชนะความท้าทาย ประกอบด้วย อุปสรรคการเรียนรู้ และ ท้อแต่ไม่ถอย 2) ทดลองหาวิธีอื่น ประกอบด้วย การค้นคว้า ขอคำแนะนำ สืบค้นข้อมูล และ 3) เห็นการเปลี่ยนแปลง ประกอบด้วย การเปลี่ยนแปลงตนเอง การสร้างคุณค่าให้ตนเองและผู้อื่น มีรายละเอียดดังนี้

1. การเอาชนะความท้าทาย (Overcoming the challenges) ภาพรวมพบว่า ในระยะแรกของการฝึกผู้เรียนแต่ละคนมีประสบการณ์การดูแลผู้สูงอายุในสถานการณ์การดูแลที่โดดเด่นแตกต่างกัน ผู้สูงอายุแต่ละราย มี

สภาพร่างกาย จิตใจ สังคมและพื้นเพชีวิตที่ท้าทายความสามารถของผู้เรียนที่จะศึกษาและทำความเข้าใจผู้เรียนสะท้อนว่าการฝึกปฏิบัติการพยาบาลผู้สูงอายุทั้ง 3 แหล่งฝึก มีความยากที่จะทำให้ผู้เรียนเข้าใจความต้องการของผู้สูงอายุ แม้เป็นเรื่องที่ยากแต่มีความท้าทาย ดังที่ผู้เรียนบอกว่า

“หนูรู้สึกแย่มากและอยากยอมแพ้ หนูไม่เข้าใจว่ายายจะให้ทำอะไร บอกอะไรก็ไม่ฟัง หนูแทบอยากจะกรี๊ดเพราะหนูไม่รู้จะทำอย่างไร พูดและอธิบายก็ไม่เข้าใจ” (ผู้ให้ข้อมูลหลักคนที่ 1)

1.1 อุปสรรคการเรียนรู้ (Overcoming Obstacles) จากสถานการณ์ที่ยากลำบากของผู้เรียนเริ่มจากการไม่มีประสบการณ์ในการดูแลผู้สูงอายุในระยะต่าง ๆ ทำให้การเข้าถึงผู้สูงอายุได้ยากในช่วงแรกของการสร้างสัมพันธภาพ ผู้เรียนไม่สามารถสื่อสารและสร้างสัมพันธภาพกับผู้สูงอายุ

“ครั้งแรกที่พบไม่รู้ว่าจะทักทายผู้สูงอายุอย่างไร ไม่กล้า เห็นท่านมองเรา แต่ผู้สูงอายุ เงียบไม่พูด รู้สึกเกรงใจ เมื่อทักทายก็ไม่รู้จะเริ่มคุยเรื่องอะไร” (ผู้ให้ข้อมูลหลักคนที่ 2)

อุปสรรคการเรียนรู้ที่ตัวผู้เรียน ผู้เรียนยังที่ไม่มีประสบการณ์การดูแลผู้สูงอายุ เมื่อเจอภูมิหลังชีวิตของผู้สูงอายุที่ผ่านมามีทั้งความเศร้า ความทุกข์ ผู้เรียนไม่สามารถแยกความรู้สึกของตนเองขณะให้การพยาบาล และบางครั้งรู้สึกอับเฉาไปกับผู้สูงอายุ เช่น เศร้ากับความรู้สึกเจ็บป่วย และเรื่องราวในชีวิตของผู้สูงอายุ นอกจากนี้มีอุปสรรคด้านความรู้เฉพาะโรค เช่น แผลกดทับเรื้อรังที่มีขนาดใหญ่ ภาวะสมองเสื่อมของผู้สูงวัย ที่ส่งผลกระทบต่อ การดูแลในหลายมิติ เช่น ภาวะพึ่งพา ความต้องการการตอบสนองตามความต้องการพื้นฐาน การสื่อสารกับผู้สูงอายุ ที่มีปัญหาการฟัง การมองเห็น ปัญหาการรับประทานและการเคี้ยวและโภชนาการเมื่อผู้เรียนต้องเป็นผู้ให้การดูแล ทำให้เป็นอุปสรรคบางครั้งที่ท้อและเครียดเนื่องจากผู้สูงอายุไม่ให้ความร่วมมือในการพยาบาล ทำให้รู้สึกท้อแท้ จากประสบการณ์ข้างต้น สะท้อนถึงอุปสรรคที่มีผลต่อการเรียนรู้ ได้แก่ อุปสรรคที่ตัวผู้เรียนและผู้สูงอายุที่มีภาวะเจ็บป่วย

“เป็นการฝึกพวกหนูไปด้วย พวกหนูกลัวที่จะพูด กลัวที่จะยืนข้างหน้า รู้สึกสนุก บางทีก็ท้าทายที่ต้องคิดกิจกรรมให้เหมาะกับผู้สูงอายุ แม้ว่าบางครั้งจะยาก แต่ก็ตั้งใจที่ได้ทำให้คุณตาคุณยาย มีความสุขและได้หัวเราะ” (ผู้ให้ข้อมูลหลักคนที่ 3)

1.2 ท้อได้แต่ไม่ถอย (Being Discouraged but Not Giving Up) การที่ผู้เรียนมีอุปสรรคต่อการเรียนรู้เนื่องจากอยู่ในระยะของการปรับตัว ในขณะที่เดียวกันการจัดประสบการณ์ในรายวิชา มีชิ้นงานหลากหลาย เช่น การวางแผนการพยาบาลเฉพาะราย การค้นคว้าเอกสารและตำราภาษาอังกฤษ การติดตามเยี่ยม การประชุมปรึกษาทางการพยาบาล การจัดกิจกรรมการส่งเสริมสุขภาพในทุกรูปแบบ การบริการวิชาการที่ลักษณะวิชากำหนดเป็นแนวให้ผู้เรียนสร้างสรรค์หรือแม้แต่การผลิตและนำนวัตกรรมทางการพยาบาลผู้สูงอายุ ทำให้ผู้เรียนต้องวางแผนการเรียนรู้แก่ตนเองที่จะสามารถปรับตัวไปตามแนวทางที่ลักษณะวิชากำหนดไว้ แม้จะมีอุปสรรคในการเรียนแต่ผู้เรียนก็สามารถผ่านสถานการณ์นั้นได้ดังที่ผู้เรียนเล่าว่า

“การค้นหากิจกรรมส่งเสริมสุขภาพผู้สูงอายุบางอย่างไม่ง่ายเลย เพราะผู้สูงอายุแตกต่างกันในแต่ละคน แต่เมื่อพบอาจารย์ ปรึกษา ค้นคว้าเพิ่มเติม และวางแผนทำกิจกรรม ผลก็ออกมาดี ผู้สูงอายุได้รับการกระตุ้น พวกเรามีกำลังใจมาเลย” (ผู้ให้ข้อมูลหลักคนที่ 4)

“ตอนแรกหนูรู้สึกหงุดหงิด ทำไมยายต้องถามด้วยคำถามเดิมบ่อย ๆ วันละหลายรอบ พอสืบค้นเพิ่มเติมประชุมกลุ่มกับอาจารย์ และเจอผู้สูงอายุจริง ๆ หนูเข้าใจละเพราะคุณยายเป็นสมองเสื่อม ตอนนั้นหนูจึงตอบคุณยายทุกครั้งแม้จะเป็นคำตอบเดิม ๆ รู้สึกว่ามันท้าทายดีค่ะ และทุกเช้าอยากรีบไปดูแลคุณยาย” (ผู้ให้ข้อมูลหลักคนที่ 1)

2. ทดลองหาวิธีอื่น ๆ (Exploring Alternatives)

การฝึกปฏิบัติการดูแลผู้สูงอายุที่ศูนย์พัฒนาฯ ผู้เรียนใช้เวลาในการวางแผนกิจกรรม การทำรายงานการพยาบาลผู้สูงอายุ และการวางแผนกิจกรรมส่งเสริมสุขภาพรายบุคคลแก่ผู้สูงอายุที่มีการคิดการจำบกพร่อง เสี่ยงต่อการหกล้ม มีภาวะโภชนาการที่ต่ำกว่าเกณฑ์ มีแผลกดทับ การดูแลสมองเสื่อม การกลืนปัสสาวะไม่อยู่และปัญหาที่มาด้วยความชราอื่น ๆ ผู้เรียนได้สืบค้นและออกแบบกิจกรรมใหม่เพื่อการส่งเสริมสุขภาพผู้สูงอายุ โดยบูรณาการความรู้ร่วมกันโดยมีผู้สอนเป็นพี่เลี้ยงแนะนำ ทั้งจากกิจกรรมส่งเสริมสุขภาพ การกระตุ้นด้วยเกมส์ กิจกรรมทางกาย การให้ความรู้ตามกลุ่มอาการ การนำนวัตกรรมจากภาคทฤษฎีมาลงใช้กับผู้สูงอายุขณะฝึกปฏิบัติ การจัดกีฬาสำหรับ

ผู้สูงอายุ การพาผู้สูงอายุไปสัมผัสสิ่งแวดล้อมนอกห้องนอน เป็นกิจกรรมที่ผู้เรียนได้ทดลองเรียนรู้ด้วยตนเอง ทำให้ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติจริงกับผู้สูงอายุเกือบทุกปัญหาที่ได้วางแผน และสามารถติดตามประเมินผลได้ตลอดระยะเวลาของการฝึกปฏิบัติ ผู้เรียนได้เห็นความแตกต่างกับการดูแลผู้สูงอายุบนหอผู้ป่วยในโรงพยาบาล ประกอบกับการฝึกที่ศูนย์พัฒนาฯ มีความเป็นเอกเทศจากที่อื่น มีสิ่งแวดล้อมที่เป็นธรรมชาติ ความเป็นอยู่เหมือนบ้าน มีบริเวณที่เหมาะสมเงียบสงบ เช่น มีสวนหย่อม มีสวนครัว มีลานทำกิจกรรม ทำให้ผู้เรียนสามารถศึกษาผู้สูงอายุได้อย่างเต็มที่ และผู้เรียนยังได้ทดลองหาวิธีการเรียนรู้การดูแลผู้สูงอายุด้วยตนเอง และเรียนรู้ผู้สูงอายุ

“อาจารย์คะหนูจะทำอย่างไรกับผู้สูงอายุไม่คุยกับหนูมา 3 วัน หนูยายบิตหน้าหนีตลอดเลย จะทำไงดี รายงานก็ไม่มีรายละเอียดที่จะได้ข้อมูลมาส่งอาจารย์เลย หนูเลยไปถามพี่เลี้ยง และแอบซักถามกับเพื่อนผู้สูงอายุด้วยกัน” (ผู้ให้ข้อมูลหลักคนที่ 5)

“ลองใช้กิจกรรมนี้ แต่กระตุ้นผู้สูงอายุไม่ได้เลย ต้องเอามาปรับใหม่ ตั้งคำถามใหม่” แบบนี้น่าจะใช้กับผู้สูงอายุที่แข็งแรง ส่วนผู้ที่นั่งล้อเข็นก็สามารถทำได้แต่ให้เน้นทำ” (ผู้ให้ข้อมูลหลักคนที่ 6)

3. เห็นการเปลี่ยนแปลง (Transforming Oneself Towards Better Care of the Older Persons) ผู้เรียนเล่าว่าการได้ปฏิบัติจริงกับผู้สูงอายุที่มีลักษณะที่มีระยะการเจ็บป่วยทั้ง 3 ระยะ ทำให้พวกเขาเห็นการเปลี่ยนแปลงและเกิดมีมุมมองต่อผู้สูงอายุที่เปลี่ยนไป

เกิดการเปลี่ยนแปลงตัวเอง (Be Impartial) ผู้เรียนส่วนใหญ่สะท้อนให้เห็นว่าพวกเขาเกิดการเปลี่ยนแปลงตัวเอง “จากหน้ามือเป็นหลัง” ผู้เรียนบางรายไม่เคยมีผู้สูงอายุหรือ ปู่ย่าตายายเป็นสมาชิกอยู่ในครอบครัว เพราะเป็นครอบครัวเดี่ยว ผู้เรียนอาศัยอยู่กับพ่อแม่เท่านั้น เมื่อเสร็จสิ้นการฝึกปฏิบัติผู้เรียนรู้สึกว่ารักและอยากดูแลผู้สูงอายุ ไม่อยากกลับไปวิทยาลัยฯ อยากจะช่วยดูแลผู้สูงอายุ ที่นอนอยู่โรงพยาบาลซึ่งการเปลี่ยนแปลงตนเองทำให้เกิดคุณค่าในตนเองและเผื่อแผ่ไปยังผู้อื่นดังผู้เรียนบอกว่า

“หากย้อนเวลาไปได้ เมื่อก่อนแม่ใช้ให้ยกถาดข้าวไปให้คุณตา หนูก็จะยกไปวางแล้วหนูก็กลับมาทำธุระของหนู ถ้าหนูรู้ว่าผู้สูงอายุสำคัญง่ายขนะทานข้าว หรืออยากให้มีคนดูแลเอาใจใส่ หรือทานข้าวเป็นเพื่อน หนูก็อยากจะทำแต่ตอนนี้คุณตาของหนูเสียไปแล้ว ถ้าก่อนหน้านี้หนูรู้หนูจะทำให้ท่าน”(ผู้ให้ข้อมูลหลักคนที่ 7)

อภิปรายผล

ประสบการณ์นักศึกษาพยาบาลในการเรียนรู้รายวิชาปฏิบัติการพยาบาลผู้สูงอายุโดยบูรณาการการเรียนการสอนกับการบริการวิชาการสู่สังคมในมุมมองนักศึกษา ประกอบด้วย 1) การเอาชนะความท้าทาย 2) ทดลองหาวิธีอื่น ๆ และ 3) เห็นการเปลี่ยนแปลง อภิปรายผลได้ดังนี้

การเอาชนะความท้าทาย ขณะฝึกปฏิบัติผู้เรียนต้องเผชิญกับประสบการณ์ใหม่ เช่น ปรับตัวต่อสถานที่ฝึก ปรับต่อการสร้างสัมพันธ์ภาพกับผู้สูงอายุและทีมสุขภาพที่ไม่คุ้นเคย การเผชิญต่อการตัดสินใจในการดูแลผู้สูงอายุเจ็บป่วย บางรายมีภาวะแทรกซ้อนหลายด้าน หรือแม้แต่ต้องปรับตัวเองต่อการค้นคว้าหาความรู้และความรับผิดชอบในงานที่ได้รับมอบหมาย จนผู้เรียนคิดว่าสิ่งเหล่านี้เป็นอุปสรรคต่อการเรียนรู้ ฉะนั้นผู้สอนที่ไวต่อสถานการณ์ ผู้สอนสามารถพลิกความท้าทาย ของการเรียนรู้ โดยให้การสนับสนุนและอำนวยความสะดวก เพื่อให้ผู้เรียนชนะความท้าทายจากประสบการณ์ของผู้เรียน การที่ผู้สอนทำความรู้จักผู้เรียน และมอบหมายการเรียนรู้แบบไม่เฉพาะเจาะจงให้ผู้เรียนแต่ละบุคคลในช่วงแรกของการฝึกปฏิบัติ แต่ในระหว่างฝึกผู้สอนได้เริ่มเรียนรู้ผู้เรียน โดยลงมือปฏิบัติการพยาบาลร่วมด้วย สอดแทรกและปลูกฝังทัศนคติในการดูแลผู้สูงอายุรายบุคคลขณะปฏิบัติงาน สะท้อนเหตุการณ์ประจำวัน ให้ผู้เรียนแสดงความคิดเห็นเป็นรายบุคคลและรายกลุ่ม ตามสถานการณ์รายวันที่พบ และให้แชร์ประสบการณ์ที่ยากลำบาก จะเห็นได้ว่าการที่ผู้สอนเป็นผู้ให้คำแนะนำ (Guide) พี่เลี้ยง (Mentor) ผู้ฝึก (Coach) อำนวยความสะดวก (Facilitators) (Belarmino & Bahle-Lampe, 2019) เป็นผู้ถ่ายทอดและประยุกต์ใช้ องค์ความรู้ต่าง ๆ ให้กับผู้เรียนเกิดความเข้าใจ ภายใต้ประสบการณ์และความเชี่ยวชาญของผู้สอน จะช่วยสร้างการเรียนรู้โดยใช้เทคนิคการสอนที่หลากหลาย เพิ่มมุมมองการดูแลผู้สูงอายุทั้งเชิงบวกและเชิงลบ ดังนั้นระหว่างการสอน

ภาคปฏิบัติผู้สอนควรใช้กระบวนการประเมินผลการเรียนรู้แก่ทั้งผู้เรียนและผู้สอนอย่างต่อเนื่อง ให้ผ่านพ้นอุปสรรคความยากลำบากที่เกิดขึ้นขณะฝึกปฏิบัติ

ด้านสถานการณ์ทำให้ผู้เรียนตื่นเต้นทำท่ายที่ต้องวางแผนการการดูแลแก่ผู้สูงอายุ ในมุมมองผู้เรียนพบว่าการกิจกรรมการเรียนการสอนภาคปฏิบัติที่ผู้เรียนได้มีส่วนวางแผน เช่น การให้การพยาบาลแก่ผู้ป่วยสูงอายุในหอผู้ป่วย กิจกรรมส่งเสริมสุขภาพผู้สูงอายุตามระยะการเจ็บป่วยเป็นรายบุคคล การได้ประเมินผู้สูงอายุโดยใช้แบบประเมินที่ครอบคลุม และการประเมินสภาพร่างกายผู้สูงอายุโดยใช้เครื่องมือวัดส่วนประกอบของร่างกายทำให้ผู้เรียนมีข้อมูลที่เป็นหลักฐานเชิงประจักษ์ของภาวะโภชนาการในผู้สูงอายุ แม้จะเป็นชิ้นงานที่หนักแต่ต้องมีการวางแผนการจัดการการดูแลให้ผู้สูงอายุ แต่เนื่องด้วยผู้สูงอายุ มีข้อจำกัดทางร่างกาย เช่น การอยากอาหารลดลง ไม่สามารถเตรียมอาหารได้เองหรือแม้แต่บางราย มีโรคเบาหวาน ความดันโลหิตสูง เป็นต้น ทำให้ผู้เรียนสามารถนำข้อมูลมาช่วยวางแผนวิเคราะห์ปัญหาผู้สูงอายุเป็นรายบุคคล นอกจากทำให้ผู้สูงอายุสนใจสุขภาพของตนเองเพิ่มขึ้นเพราะมีข้อมูลเชิงประจักษ์ เช่น จากการใช้เครื่องมือวัดส่วนประกอบร่างกาย การวางแผนการจัดกิจกรรมบริการวิชาการที่ศูนย์ส่งเสริมสุขภาพผู้สูงอายุ และศูนย์พัฒนาการจัดสวัสดิการฯ

ผู้เรียนนำนวัตกรรมที่ประดิษฐ์มาทดลองใช้กับผู้สูงอายุ ทำให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากแนวคิดการสร้างนวัตกรรมสำหรับผู้สูงอายุ เข้าใจข้อจำกัด จุดเด่นของสิ่งประดิษฐ์แม้ว่าครั้งแรกจะรู้สึกว่าเป็นชิ้นงานที่ผลิตยาก แต่ผู้เรียนสามารถอภิปรายและวิเคราะห์การปรับปรุงเพื่อพัฒนานวัตกรรม การเรียนรู้ดังกล่าวเป็นการเรียนรู้ด้วยตนเอง (Learning by Doing) (Sastrapruet, 2017) นอกจากนี้กิจกรรมและชิ้นงานดังกล่าวใช้การเรียนรู้แบบกิจกรรมเป็นฐาน เนื่องจากจะช่วยพัฒนาภาวะผู้นำให้กับผู้เรียน (Wiriyawit, 2018) และการสร้างสรรค์เกมส์และกิจกรรมเพื่อส่งเสริมผู้สูงอายุตามปัญหาที่พบ เช่น เกมส์ส่งเสริมการคิดและการจำสำหรับผู้สูงอายุที่มีการคิดการจำบกพร่อง และการแลกเปลี่ยนเรียนรู้เป็นรายกลุ่ม สามารถทำให้ผู้เรียนเรียนรู้ และเข้าใจการเปลี่ยนแปลงและข้อจำกัดของผู้สูงอายุ ผู้เรียนเข้าใจว่าแม้จะเป็นชิ้นงานที่ยากลำบากแต่ก็อยากเอาชนะความท้าทาย ทำให้ผู้เรียนเกิดภูมิต้านทานตนเองและสร้างคุณค่าในตนเองและสามารถเรียนรู้จากการเผชิญอุปสรรคเป็นการเอาชนะความท้าทายได้ ซึ่งลักษณะดังกล่าวเป็นการเรียนรู้แบบผู้ใหญ่ (Robinder, 2012) จนผู้เรียนนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้ (Pittard, 2010)

ทดลองหาวิธีอื่น ประสบการณ์การเรียนรู้ เกิดจากการที่ผู้เรียนต้องมีส่วนร่วมในกิจกรรมที่หลากหลาย เช่น การต้องจัดกิจกรรมส่งเสริมสุขภาพ การให้ความรู้โดยใช้การคิดสร้างสรรค์ สร้างเกมส์หรือกิจกรรมมาใช้ในการพยาบาลผู้สูงอายุ ประกอบกับผู้สอนได้บูรณาการการออกแบบการเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมกลุ่ม และกระบวนการสืบเสาะหาความรู้ เป็นตัวช่วยพัฒนาการเรียนรู้ ทำให้ผู้เรียนมีทางเลือกในการเรียนรู้ เช่น ช่วยให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ชีวิตผู้สูงอายุ ในหลายมิติ มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันในทีมทั้งผู้เรียนที่ได้ดูแลผู้สูงอายุที่มีความซับซ้อนหลากหลายแตกต่างกัน ทำให้ผู้เรียนเกิดการเข้าใจผู้สูงอายุมากขึ้น การที่ผู้สอนให้ผู้เรียนได้ประเมินตนเองก่อนเรียนเกี่ยวกับความคิดเห็นหรือความเข้าใจเกี่ยวกับการดูแลผู้สูงอายุ ข้อมูลจากทั้งจากการเขียนสะท้อนคิด และการสัมภาษณ์ ผู้เรียนประเมินตนเองว่า ในขณะที่เรียนเนื้อหาในภาคทฤษฎี ซึ่งส่วนใหญ่นั้นยังมองไม่เห็นถึงความแตกต่างระหว่างการพยาบาลผู้ใหญ่กับการพยาบาลผู้สูงอายุ แต่ภายหลังที่ผ่านการจัดการเรียนการสอนที่ให้นักศึกษามีประสบการณ์เรียนรู้และดูแลผู้สูงอายุทั้งในทุกระยะการดูแล การได้ออกแบบกิจกรรมเพื่อแก้ปัญหาผู้สูงอายุ การบริการวิชาการที่ทำให้ผู้เรียน มีการเตรียมตัวเอง แลกเปลี่ยนเรียนรู้กับเพื่อนในกลุ่มนอกเวลาฝึกงานจนเกิดความเข้าใจและสามารถวางแผนการพยาบาลแก่ผู้สูงอายุ ผู้เรียนประเมินตนเองว่ามีความเข้าใจในการเปลี่ยนแปลงของผู้สูงอายุได้อย่างลึกซึ้งมากขึ้นกว่าเดิม การเรียนรู้ที่หลากหลาย ทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ที่เป็นรูปธรรมจะช่วยสร้างบทเรียนใหม่ให้เกิดการเรียนรู้ การปลูกฝังทัศนคติที่สามารถนำไปสู่การปฏิบัติจริงกับผู้สูงอายุ (Wiriyawit, 2018) และการเรียนรู้การทำงานเป็นทีม

เห็นการเปลี่ยนแปลง ประสบการณ์การเรียนรู้ ผู้เรียนสะท้อนข้อมูลว่า การจัดการเรียนการสอนภาคปฏิบัติที่ผ่านมาทำให้ผู้เรียนบรรลุตามผลลัพธ์การเรียนรู้ที่กำหนดได้ ผู้เรียนระบุว่าภาคทฤษฎี โดยเฉพาะทฤษฎีการสูงอายุ ผู้เรียนไม่เข้าใจว่าจะนำไปใช้อย่างไร ไม่เข้าใจว่าทฤษฎีผู้สูงอายุและการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นจะเชื่อมโยงกันได้อย่างไร

แต่เมื่อได้สังเกตและแลกเปลี่ยนกับ เพื่อน พี่เลี้ยงผู้ดูแลผู้สูงอายุ ผู้สอนประจำกลุ่มคอยให้คำแนะนำ ชี้แนะเชื่อมโยง ทฤษฎีและการเปลี่ยนแปลง ทำให้ผู้เรียนมีความเข้าใจมากขึ้นแม้ว่าก่อนการฝึกปฏิบัติ ผู้เรียนส่วนใหญ่ก็ยังจินตนาการ การดูแลผู้สูงอายุไม่ชัดเจน เนื่องจากไม่มีประสบการณ์ในการดูแลผู้สูงอายุ เมื่อผู้เรียนได้ฝึกปฏิบัติจริงในการดูแล ผู้สูงอายุจากสถานการณ์จริง ได้เปรียบเทียบและมองเห็นภาพชีวิตจริงของผู้สูงอายุ ร่วมกับการให้ผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง ผู้เรียนจึงเกิดการรับรู้และรู้จักตนเองอย่างลึกซึ้ง (Bubnys, 2019) จากเดิมอาจมีมุมมองในด้านลบ และไม่เข้าใจว่า ผู้สูงอายุที่เคยพบเจอทำไมถึงมีพฤติกรรม เช่น พุดเข้าใจยาก ชอบว่าให้กัน บางครั้งทำไมหกล้มบ่อย บาดเจ็บบ่อย หรือบาดเจ็บมาเพราะไม่ระวังตัว มีปัญหาการมองเห็น บางท่านก็พูดมาก บางท่านก็พูดน้อย มีปัญหาการปรับตัวหรือ การอยู่ร่วมกันกับผู้อื่น เมื่อผู้เรียนมาฝึกปฏิบัติ และเจอผู้สูงอายุจากสถานการณ์จริง ๆ ทำให้พวกเขาเข้าใจว่าสิ่งนี้คือ การเปลี่ยนแปลงโดยปกติของผู้สูงอายุ เช่น การจู้จี้ พุดไม่รู้เรื่อง ต้องพุดหลายครั้ง หูฟังไม่ชัด อ่อนแอ ต้องการการ ช่วยเหลือดูแล เป็นต้น จากความรู้สึกแง่ลบกลายเป็นความรู้สึกในแง่ดี ผู้เรียนมีความรู้สึกดี ๆ มีความสุขที่ได้ดูแลและมี มุมมองต่อผู้สูงอายุที่เปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดี ข้อมูลดังกล่าวสะท้อนคิดออกมาจากรายงานการสะท้อนคิดและการ ประชุมปรึกษาก่อนและหลังปฏิบัติงาน

การเรียนรู้แบบบูรณาการทั้งการบูรณาการวิธีการสอนร่วมกับการบูรณาการกิจกรรมการบริการวิชาการสู่ สังคมจะช่วยให้ผู้เรียนได้รับความรู้ทางวิชาการ มีทักษะการทำงาน การพัฒนาบุคลิกภาพ การคิดวิเคราะห์ มีทักษะ ความเป็นผู้นำ สามารถสื่อสารและการทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ (Nijanet, 2015) การจัดการเรียนการสอนโดยใช้การ เรียนรู้แบบบูรณาการในการสอนภาคปฏิบัติโดยใช้วิธีการที่หลากหลายจะช่วยให้ตอบสนองต่อความสามารถในหลายๆ ด้านของผู้เรียน ช่วยสร้างความรู้ ทักษะและเจตคติ “แบบพหุปัญญา” (Multiple Intelligence) (Center for Innovative Teaching and Learning, 2021) ทำให้ผู้เรียนมีมุมมองที่กว้าง และฝึกทักษะการคิดวิเคราะห์ในหลาย มิติ ทำให้สามารถประเมินปัญหาผู้สูงอายุอย่างเป็นองค์รวม เข้าใจในขอบเขตบทบาทของพยาบาล (Center for Community-Engaged Learning, 2011)

การนำผลวิจัยไปใช้

ด้านผู้สอน

ผู้สอนควรแสดงบทบาทที่เหมาะสม เป็นผู้อำนวยความสะดวก ให้การชื่นชม ส่งเสริมกำลังใจแก่ผู้เรียนจะทำให้ผู้เรียนเกิดความไว้วางใจและกล้าที่จะขอรับคำปรึกษาชี้แนะ ตลอดระยะเวลาการฝึกปฏิบัติ โดยเฉพาะใน ระยะแรกๆ ของการสร้างสัมพันธ์ภาพ ผู้เรียนอาจเผชิญกับอุปสรรค

ด้านผู้เรียน

1. การเตรียมผู้เรียน ให้รู้จักตนเองและสมรรถนะของพยาบาลผู้สูงอายุเพื่อให้สามารถเตรียมตนเองเพื่อการ เรียนรู้ร่วมกับผู้สอน ผู้สูงอายุ และทีมผู้ดูแล โดยเฉพาะการสร้างสัมพันธ์ภาพในระยะแรกในการดูแลผู้สูงอายุมี ความสำคัญอย่างยิ่งต่อผู้เรียน เช่น การเปิดการสนทนาโดยการทักทาย การใช้ภาษากาย ภาษาพูด ระดับเสียงในการ สนทนา จะช่วยส่งเสริมให้ผู้เรียนมีทักษะปฏิบัติเชิงวิชาชีพด้านการพยาบาลบนพื้นฐานการดูแลด้วยความเอื้ออาทร และการบริการด้วยหัวใจความเป็นมนุษย์

2. การเตรียมผู้เรียน ให้เข้าใจการเปลี่ยนแปลงด้านร่างกาย จิตใจและอารมณ์ เช่น การรับรู้ อุปสรรคในการ ฟัง (หูตึง) บกพร่องในการมองเห็น การใช้ภาษาพื้นบ้านดั้งเดิมในการสื่อสาร ให้อิสระในการพูดคุยกับผู้สูงอายุ ให้ ผู้เรียนได้ใช้เวลาในการเรียนรู้ถึงพัฒนาการการเปลี่ยนแปลงและการจัดการกับปัญหาที่เกิดขึ้นด้วยตนเอง ผู้เรียนจะ รู้สึกประสบความสำเร็จในการเข้าถึงผู้สูงอายุและมีทัศนคติที่ดีในการดูแลผู้สูงอายุ

ด้านการจัดการเรียนการสอน

1. ควรนำการจัดการเรียนการสอนรายวิชาปฏิบัติการพยาบาลผู้สูงอายุแบบบูรณาการการเรียนการสอนกับ การบริการวิชาการสู่สังคม แก่นักศึกษาชั้นปีที่ 3 เนื่องจากทำให้ผู้เรียนสามารถบรรลุตามผลลัพธ์การเรียนรู้ได้

2. กิจกรรมการสะท้อนคิด เป็นการสะท้อนการเรียนรู้ที่ได้จากการลงมือปฏิบัติ (Learning by Doing) เมื่อ สิ้นสุดการเรียนรู้ ควรให้ผู้เรียนสะท้อนการเรียนรู้ของตนเองเป็นรายสัปดาห์ ผู้สอนจะติดตามผู้เรียนได้เป็นรายบุคคล

3. การใช้ขอบเขตเนื้อหาในรายวิชาเป็นเป้าหมายการจัดการเรียนรู้ ได้แก่ เนื้อหาที่จำเป็นต้องรู้ (เนื้อหาที่หลักสูตรกำหนด) และเนื้อหาที่ควรรู้ (เนื้อหาตามสภาพจริงและประเด็นในพื้นที่) ในการพยาบาลผู้สูงอายุ จะทำให้ผู้เรียนแสวงหาความรู้ใหม่ที่อาจเปลี่ยนแปลงได้ตามสถานการณ์ของประชากรผู้สูงอายุ สามารถประยุกต์ในบทบาทพยาบาลได้ ซึ่งประสบการณ์ดังกล่าวเกิดจากการทดลองทางวิธีอื่น

4. การเรียนรู้ที่หลากหลาย จะสร้างข้อค้นพบและคุณค่าใหม่ของเรื่องราวจากผู้เรียนมาใช้ในการจัดการเรียนการสอนเพื่อให้เกิดการสร้างคุณค่าจากการฝึกภาคปฏิบัติของนักศึกษาพยาบาล โดยเฉพาะการสร้างคุณค่าเพื่อเปลี่ยนแปลงตนเอง

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาผลลัพธ์การเรียนรู้ในวิชาที่มีการออกแบบการเรียนรู้แบบบูรณาการการเรียนรู้กับการบริการวิชาการแก่สังคมโดยใช้การวิจัยเชิงปริมาณร่วมกับการวิจัยเชิงคุณภาพเพื่ออธิบายประสบการณ์การเรียนรู้และเปรียบเทียบผลลัพธ์การเรียนรู้ที่เกิดขึ้น

2. ควรมีการถอดบทเรียนเพื่อนำสู่แนวปฏิบัติที่ดีในการจัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ที่เกิดจากการฝึกปฏิบัติพยาบาลผู้สูงอายุ

References

- Belarmino, J. A. & Bahle-Lampe A. (2019). A Preliminary Historical Report on Embracing Online Education in Occupational Therapy. *Open Journal of Occupational Therapy (OJOT)*, 7(3), 1.
- Bubnys, R. (2019). A Journey of Self-Reflection in Students' Perception of Practice and Roles in the Profession. *Sustainability*, 11(194), 1-17.
- Burgh, G. & Nichols, K. (2012). The Parallels Between Philosophical and Scientific Inquiry: Implication for Science Education. *Educational Philosophy and Theory*, 44(10), 1045-1059.
- Center for Community-Engaged Learning, University of Minnesota. (2011). *Benefit of Service Learning*. Retrieved November 10, 2020 from <http://ccel-app.umn.edu/info/benefits.html>
- Creswell, W. J. (2012). *Educational Research Planning, Conducting, and Evaluating Quantitative and Qualitative Research*. Fourth ed, Boston: Peason.
- Jeong, S. & McMillan, M. (2015). Work Integrated Learning (WIL): Integrating Frameworks for Education and Practice. *Journal of Problem-Based Learning*, 2(1), 1-10
- Kanyaprasit, K. (2015). The Main Characteristics of the Search for Knowledge. (5 Essential feature of inquiry). Retrieved June 10, 2021 from http://sciedcenter.swu.ac.th/Portals/25/Documents/News/5Essentialfeaturesofinquiry_Kamonwan.pdf?timestamp=1434440007462. (in Thai).
- Maneewan, K., Thin-uan, P., Lorga, T. & Intharacha, W. (2017). Contract Inquiry and Activity-Based Learning (CIA Learning) In Activity-Based Learning Course. *ANPOR Annual Conference*, 127-136.
- Nijanet. C. (2015) Learning Through Social Service: an Alternative to Serving Society. of the University. *Surat Thani Rajabhat Journal*, 5(1), 1-32. (in Thai).
- Parmelee, D., Michaelsen, K. L., Cook, S. & Hudes. D. P. (2012). Team-Based Learning: A Practical Guide: AMEE Guide No. 65. *Medical Teacher*, 34: e275-e287.

- Pittard, B. (2010). Teaching Style Using Inquiry-Based Learning on Legal Matters Related to the Practice of Nursing Profession. *Journal of Nursing, Ministry of Public Health*, 25(2), 116-129. (in Thai).
- Riessman, C. K. (2005). *Narrative Analysis. In: Narrative, Memory & Everyday Life*. University of Huddersfield, Huddersfield, 1-7.
- Robinder, E. K. (2012). *Service Learning as Civic Pedagogy: A Narrative Inquiry Exploring the Community College Student Experience*. A Dissertation Submitted in Partial Fulfillment of the Requirement for the Doctor of Philosophy, Colorado State University Fort Collins, Colorado
- Sastrapruet, S. (2017). Teaching and Learning Management in the 21st Century with a Reverse Classroom Model for Improve Learning and Innovation Skills service. *Journal Prince of Songkla University* 28(1), 100-108. (in Thai).
- Sirisupalak, P. (2013). Teaching Nursing Students to Develop Critical Thinking Skills. *Journal of Boromarajonani College of Nursing, Nakhon Ratchasima*, 19(2), 5-19. (in Thai).
- Wiriawit, N. (2018). Service Learning: An alternative for University Engagement. *Surat Thani Rajabhat Journal*, 5(1), 1-32. (in Thai).